

Gemeentewet Provinciewet Wet gemeenschappelijke regelingen

TEKST & COMMENTAAR

De tekst van de Gemeentewet, de Provinciewet en de Wet gemeenschappelijke regelingen, voorzien van commentaar

Onder redactie van:

J.L.W. Broeksteeg

hoogleraar staatsrecht Radboud Universiteit Nijmegen

R.J.M.H. de Greef

directeur bij Cooperación, docent/onderzoeker staats- en bestuursrecht Vrije Universiteit Amsterdam

Dertiende druk

Wolters Kluwer

Deventer 2025

VOORWOORD

De Provinciewet en de Gemeentewet vinden hun grondslag in art. 132 Grondwet en zijn daarmee organieke, dat wil zeggen door de Grondwet gevorderde wetten. De samenstelling en algemene bevoegdheid van de besturen van provincies en gemeenten zijn bij deze wetten nader geregeld. Ook de Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR), die in de vijfde druk aan dit deel van de serie Tekst & Commentaar is toegevoegd, is een organieke wet. Zij vindt haar basis in art. 135 van de Grondwet en geeft regels ter voorziening in zaken waarbij twee of meer openbare lichamen zijn betrokken. Voor de praktijk is de WGR vooral van betekenis als organisatierecht voor verschillende vormen van intergemeentelijke samenwerking. Sinds de elfde druk zijn tevens de voor de decentrale overheden meest relevante bepalingen van de Grondwet, de Wet algemene regels herindeling (Wet ARHI) en de Bekendmakingswet opgenomen.

Deze editie van Tekst & Commentaar is bestemd voor iedereen die in studie of praktijk te maken heeft met het gedecentraliseerd openbaar bestuur. De tekst van ieder wetsartikel wordt gevolgd door commentaar waardoor de betekenis van de bepaling in al zijn onderdelen is te doorgronden. Daarnaast worden de meeste titels, hoofdstukken en paragrafen voorafgegaan door een algemeen commentaar. Door deze vaste opbouw en de beknopte commentaren worden de wetten op inzichtelijke wijze gepresenteerd.

De twaalfde druk verscheen in 2023. Aan het auteursteam is toegevoegd mr. drs. K. Boerman. Mr. L.L. van der Laan heeft afscheid genomen als auteur van deze publicatie.

Deze druk gaat wat betreft de wetgeving, rechtspraak en literatuur uit van de stand van zaken per 1 maart 2025. Tekst & Commentaar Gemeentewet Provinciewet is ook online beschikbaar. Deze online publicatie wordt tussentijds geactualiseerd.

Vragen en opmerkingen over deze uitgave kunt u richten aan:
TekstCommentaar@wolterskluwer.com.

Grave/Helmond, april 2025

prof. mr. J.L.W. Broeksteeg
mr. R.J.M.H. de Greef

VERKORTE INHOUDSOPGAVE

(* met commentaar)

Gemeentewet*	1
Provinciewet*	369
Wet gemeenschappelijke regelingen*	631
Grondwet (relevante artikelen)*	857
Wet algemene regels herindeling (relevante artikelen)*	875
Bekendmakingswet (relevante artikelen)*	889
Parallele bepalingen Gemeentewet - Provinciewet	905
Trefwoordenregister	909

Gemeentewet

Wet van 14 februari 1992, houdende nieuwe bepalingen met betrekking tot gemeenten, Stb. 1992, 96, zoals laatstelijk gewijzigd op 23 oktober 2024, Stb. 2024, 391 (i.w.tr. 12-02-2025)

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz. Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is nieuwe bepalingen vast te stellen met betrekking tot de inrichting van gemeenten, alsmede de samenstelling en bevoegdheid van hun besturen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

TITEL I

Begripsbepalingen

[Inleidende opmerkingen]

Betekenis. Deze titel bevat enkele begripsbepalingen van begrippen die in de Gemeentewet worden gebruikt. Zo is in art. 1 het begrip aantal inwoners omschreven, in de art. 2 en 3 het begrip ingezetenen en in art. 5 de begrippen gemeentebestuur, Onze Minister en college.

Artikel 1

1. In deze wet wordt verstaan onder het aantal inwoners van een gemeente: het aantal inwoners volgens de door het Centraal Bureau voor de Statistiek openbaar gemaakte bevolkingscijfers per 1 januari.

2. Voor de vaststelling van het inwonertal, bedoeld in artikel 8, geldt als peildatum 1 januari van het jaar voorafgaand aan het jaar van de verkiezing van de raad. Het Centraal Bureau voor de Statistiek kan op schriftelijk verzoek van de raad het inwonertal per de eerste dag van de vierde maand voorafgaande aan de maand van de kandidaatstelling vaststellen, indien aannemelijk is dat een in dat artikel genoemd inwonertal op genoemde datum is overschreden. In dat geval geldt dit tijdstip als peildatum.

[06-10-2005, Stb. 534, i.w.tr. 02-11-2005/kamerstukken 29310]

[Aantal inwoners]

1. Algemeen. Het artikel geeft aan dat onder het aantal inwoners van een gemeente wordt verstaan het aantal inwoners dat een gemeente heeft volgens de door het Centraal Bureau voor de Statistiek openbaar gemaakte bevolkingscijfers per 1 januari.

2. Belang. Het begrip aantal inwoners is van belang voor de positie van de gemeente. Zowel de Gemeentewet als bijzondere wetten verbinden gevolgen aan het aantal inwoners van een gemeente (MvT, *Kamerstukken II* 1985/86, 19403, 3, p. 74). Zo bepaalt art. 8 dat het aantal raadsleden in een gemeente afhankelijk is van het inwonertal.

3. Peildatum aantal inwoners (lid 1). Als hoofdregel voor de peildatum van het aantal inwoners van een gemeente geldt 1 januari. Maatgevend zijn de laatstelijk openbaar gemaakte definitieve bevolkingscijfers per 1 januari (MvA, *Kamerstukken II* 1988/89, 19403, 10, p. 131).

4. Afwijkende peildatum 1 januari voorafgaand jaar (lid 2). Voor het vaststellen van het inwonertal zoals bedoeld in art. 8 geldt een andere peildatum, namelijk 1 januari van het jaar voorafgaande aan het jaar waarin de verkiezing van de raad plaatsvindt. Deze uitzondering is gemaakt omdat het Centraal Bureau voor de Statistiek niet in staat is tijdig voor de dag van de kandidaatstelling voor de verkiezing van de leden van de raad, de bevolkingscijfers per 1 januari van het lopende jaar te publiceren (MvT, *Kamerstukken II* 1985/86, 19403, 3, p. 73). **Verzoek vaststellen inwonertal.** Op schriftelijk verzoek van de raad kan het Centraal Bureau voor de Statistiek het inwonertal per de eerste dag van de vierde maand voorafgaande aan de maand van de kandidaatstelling vaststellen. Voorwaarde daarvoor is dat wel aannemelijk dient te zijn dat een inwonertal genoemd in art. 8 is overschreden. Deze bepaling is van belang voor gemeenten waarvan het inwonertal na 1 januari van het jaar voorafgaande aan het jaar waarin de gemeenteraadsverkiezingen plaatsvinden zodanig is gewijzigd, dat art. 8 daaraan gevolgen verbindt voor het aantal raadsleden.

Artikel 2

In deze wet wordt verstaan onder ingezetenen: zij die hun werkelijke woonplaats in de gemeente hebben.

[26-11-1993, Stb. 611, i.w.tr. 01-01-1994/kamerstukken 22893]

[Ingezetenen]

Betekenis. Het artikel verstaat onder ingezetenen van een gemeente zij die hun werkelijke woonplaats in de gemeente hebben. Het begrip ingezetenen dient een ander doel dan het begrip 'aantal inwoners' uit art. 1. Ingezetenen ziet op de rechtspositie van de burger terwijl het aantal inwoners van belang is voor de positie van de gemeente (MvT, *Kamerstukken II* 1985/86, 19403, 3, p. 74). Aan het ingezetenschap kan de burger bepaalde rechten ontleen. Zo bepaalt art. 10 lid 1 dat alleen ingezetenen lid van de raad kunnen zijn.

Artikel 3

Zij die als ingezetene met een adres in een gemeente zijn ingeschreven in de basisregistratie personen, worden voor de toepassing van deze wet, behoudens bewijs van het tegendeel, geacht werkelijke woonplaats te hebben in die gemeente.

[10-07-2013, Stb. 316, i.w.tr. 06-01-2014/kamerstukken 33555]

[Werkelijke woonplaats]

Betekenis. Ingezetenen zijn zij die hun werkelijke woonplaats in de gemeente hebben. Het artikel geeft aan dat burgers worden geacht hun werkelijke woonplaats in de gemeente te hebben, indien zij met een adres in de gemeente zijn ingeschreven in de basisregistratie personen. Inschrijving met een adres in een gemeente in de basisregistratie personen geldt als rechtsvermoeden dat men zijn werkelijke woonplaats in de gemeente heeft. De situatie kan zich voordoen dat iemand met een adres in een gemeente is ingeschreven in de basisregistratie personen maar feitelijk niet in die gemeente woont. Voor dat geval is de clause 'behoudens bewijs van het tegendeel' opgenomen. Indien bewezen kan worden dat iemand feitelijk niet zijn werkelijke woonplaats in de gemeente heeft, maar wel met een adres in die gemeente is ingeschreven in de basisregistratie personen (briefadres), heeft dat tot gevolg dat die persoon geen ingezetene van de gemeente is en niet over bepaalde rechten beschikt (zie het commentaar op art. 2). **Jurisprudentie.** Tekst en strekking van de art. 2, 3 en 10, in onderling verband gelezen, verzetten zich er tegen dat iemand gelijktijdig ingezetene van meer dan één gemeente is (ABRvS 22 februari 2005, *LJN* AS8391, *AB* 2005/135). Aan het vereiste van zijn van ingezetene is, ondanks het ingeschreven zijn in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens, niet voldaan nu de bewoonde woning leegstond en te huur werd aangeboden en gelet op hetgeen appellant daarover heeft verklaard (ABRvS 29 april 2008, *LJN* BD0770, *AB* 2008/195). Het is aan het raadslid, die in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens van een andere gemeente staat ingeschreven dan die waar hij raadslid is, feiten te stellen waaruit blijkt dat hij zijn werkelijke woonplaats heeft in de gemeente waar hij raadslid is en daarvan bewijs te leveren (ABRvS 27 november 2009, *LJN* BK5066, *AB* 2010/27). Nu het raadslid zelf

heeft verklaard dat hij niet op het adres woonde waarop hij in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens stond ingeschreven, komt aan die inschrijving geen gewicht meer toe en geldt niet langer het daarop gebaseerde wettelijke vermoeden dat hij Arnhem als zijn woonplaats heeft (ABRvS 18 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1162).

Artikel 4

(Vervallen.)

[17-04-2019, Stb. 173, i.w.tr. 01-01-2020/kamerstukken 35073]

Artikel 5

In deze wet wordt verstaan onder:

- a. **gemeentebestuur**: ieder bevoegd orgaan van de gemeente;
- b. **Onze Minister**: Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
- c. **college**: college van burgemeester en wethouders.

[06-02-2003, Stb. 56, i.w.tr. 19-02-2003/kamerstukken 28243]

[Gemeentebestuur, Onze Minister, college]

Betekenis. Het artikel geeft een omschrijving van de begrippen gemeentebestuur, Onze Minister en college in de Gemeentewet. **a. Gemeentebestuur.** Onder gemeentebestuur verstaat het artikel ieder bevoegd orgaan van de gemeente. Daartoe zijn te rekenen de raad, het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester. Ook commissies en ambtenaren kunnen worden aangemerkt als gemeentebestuur voor zover ze orgaan van de gemeente zijn. **Orgaan.** Onder orgaan wordt verstaan iedere persoon of college dat met een publiekrechtelijke bevoegdheid is bekleed (MvT, *Kamerstukken II* 1985/86, 19403, 3, p. 74). Wie bekleed is met een publiekrechtelijke bevoegdheid en dus als orgaan wordt aangemerkt, blijkt uit bepalingen van de Gemeentewet dan wel uit andere wetten die publiekrechtelijke bevoegdheden toedelen (MvT, *Kamerstukken II* 1985/86, 19403, 3, p. 74). **b. Onze Minister.** De Gemeentewet verstaat onder Onze Minister de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. **c. College.** Onder college verstaat de Gemeentewet het college van burgemeester en wethouders.

TITEL II

De inrichting en samenstelling van het gemeentebestuur

[Inleidende opmerkingen]

Betekenis. Titel II bestaat uit tien hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk bevat een algemene bepaling dat er in elke gemeente een raad, een college van burgemeester en wethouders en een burgemeester is. In de hoofdstukken II tot en met IV worden deze drie gemeentelijke organen nader uitgewerkt. Achtereenvolgens in hoofdstuk II de raad, in hoofdstuk III het college van burgemeester en wethouders en in hoofdstuk IV de burgemeester. In de hoofdstukken IVa is de rekenkamer geregeld, in hoofdstuk IVc de ombudsman en in hoofdstuk V de commissies die de raad, het college en de burgemeester kunnen instellen. Hoofdstuk Va gaat over het opleggen van een geheimhoudingsplicht ten aanzien van schriftelijke informatie. Hoofdstuk VI regelt de geldelijke voorzieningen ten behoeve van leden van de raad en de commissies. Ten slotte worden in hoofdstuk VII de ambten van secretaris en griffier geregeld.

HOOFDSTUK I

Algemene bepaling

Artikel 6

In elke gemeente is een raad, een college en een burgemeester.

[28-02-2002, Stb. 111, i.w.tr. 01-01-2003/kamerstukken 27751]

[Samenstelling gemeentebestuur]

Betekenis. Het artikel is geen begripsbepaling maar een inleidende bepaling die duidelijk maakt dat er in elke gemeente altijd een raad, een college en een burgemeester is. Bij deze drie hoofdorganen van de gemeente berust primair de gemeentelijke bestuurstaak (MvT, *Kamerstukken II* 1985/86, 19403, 3, p. 74).

HOOFDSTUK II

De raad

[Inleidende opmerkingen]

Betekenis. De gemeenteraad is het belangrijkste orgaan van de gemeente. Hij wordt grondwettelijk (art. 125 lid 1 Gw) aangemerkt als het hoofd van de gemeente (MvT, *Kamerstukken II* 1985/86, 19403, 3, p. 6). De leden van de raad worden rechtstreeks gekozen. De raad is het vertegenwoordigend lichaam.

Artikel 7

De raad vertegenwoordigt de gehele bevolking van de gemeente.

[26-11-1993, Stb. 611, i.w.tr. 01-01-1994/kamerstukken 22893]

[De gemeenteraad]

Betekenis. De raad is het vertegenwoordigend lichaam. Het artikel brengt tot uiting dat het vertegenwoordigend lichaam bij zijn besluiten de belangen van de gehele bevolking van de gemeente in aanmerking heeft te nemen. De strekking van deze bepaling past bij het streven om door middel van inspraak en participatie een zo duidelijk mogelijk beeld te krijgen van de belangen en wensen van individuele burgers (MvT, *Kamerstukken II* 1985/86, 19403, 3, p. 74). Deze bepaling is in navolging van art. 50 Gw dat ziet op de Tweede Kamer in de Gemeentewet opgenomen (MvT, *Kamerstukken II* 1985/86, 19403, 3, p. 74).

Artikel 8

1. De raad bestaat uit:

- 9 leden in een gemeente beneden de 3 001 inwoners;
- 11 leden in een gemeente van 3 001 - 6 000 inwoners;
- 13 leden in een gemeente van 6 001 - 10 000 inwoners;
- 15 leden in een gemeente van 10 001 - 15 000 inwoners;
- 17 leden in een gemeente van 15 001 - 20 000 inwoners;
- 19 leden in een gemeente van 20 001 - 25 000 inwoners;
- 21 leden in een gemeente van 25 001 - 30 000 inwoners;
- 23 leden in een gemeente van 30 001 - 35 000 inwoners;
- 25 leden in een gemeente van 35 001 - 40 000 inwoners;
- 27 leden in een gemeente van 40 001 - 45 000 inwoners;
- 29 leden in een gemeente van 45 001 - 50 000 inwoners;
- 31 leden in een gemeente van 50 001 - 60 000 inwoners;
- 33 leden in een gemeente van 60 001 - 70 000 inwoners;
- 35 leden in een gemeente van 70 001 - 80 000 inwoners;
- 37 leden in een gemeente van 80 001 - 100 000 inwoners;
- 39 leden in een gemeente van 100 001 - 200 000 inwoners;
- 45 leden in een gemeente boven de 200 000 inwoners.

2. Vermeerdering of vermindering van het aantal leden van de raad, voortvloeiende uit wijziging van het aantal inwoners van de gemeente, treedt eerst in bij de eerstvolgende periodieke verkiezing van de raad.

[26-11-1993, Stb. 611, i.w.tr. 01-01-1994/kamerstukken 22893]

[Aantal raadsleden]

1. Aantal raadsleden (lid 1). Het artikel geeft aan dat het aantal raadsleden in een gemeente afhankelijk is van het aantal inwoners van die gemeente. Zie voor het tijdstip voor de vaststelling van het inwonertal art. 1 lid 2. **Wettelijk bepaald.** Het minimum aantal raadsleden voor een hele kleine gemeente bedraagt negen. De gemeente moet dan minder dan 3001 inwoners tellen. Het maximum aantal raadsleden bedraagt 45. Dat geldt voor gemeenten met meer dan 200.000 inwoners. Voor gemeenten die zich qua inwonertal tussen deze beide uitersten bevinden, wordt het aantal raadsleden eveneens wettelijk bepaald.

2. Wijziging aantal inwoners (lid 2). Indien een gemeente door toe- of afname van het aantal inwoners in een andere categorie van lid 1 terecht komt, heeft dat gevolgen voor het aantal raadsleden. Pas bij de eerstvolgende raadsverkiezing na wijziging van het inwonertal wordt het daaruit voortvloeiende aantal raadsleden geëffectueerd (MvA, *Kamerstukken II* 1988/89, 19403, 10, p. 132).

Artikel 9

De burgemeester is voorzitter van de raad.

[26-11-1993, Stb. 611, i.w.tr. 01-01-1994/kamerstukken 22893]

[Voorzitter raad]

Betekenis. De raad wordt door de burgemeester voorgezeten. De burgemeester kan zelf geen lid van de raad zijn (art. 68). Wel bezit de burgemeester het recht in de vergadering aan de beraadslaging deel te nemen (art. 21), echter niet aan de besluitvorming (MvT, *Kamerstukken II* 1985/86, 19403, 3, p. 80). De voorzitter van de raad heeft als taak te zorgen voor de handhaving van de orde in de vergadering (art. 26). **Grondwetswijziging.** Bij wet van 27 juni 2008, Stb. 273 is art. 125 lid 3 Gw geschrapt. Daarin was opgenomen dat de burgemeester voorzitter is van de vergadering van de raad. Dit betekent dat de wetgever een andere regeling kan treffen voor het raadsvoorzitterschap.

Artikel 10

1. Voor het lidmaatschap van de raad is vereist dat men ingezetene van de gemeente is, de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt en niet is uitgesloten van het kiesrecht.

2. Zij die geen onderdaan van een lidstaat van de Europese Unie zijn, dienen tevens te voldoen aan de vereisten dat:

- a. zij rechtmatig in Nederland verblijven op grond van artikel 8, onder a, b, c, d, e of l van de Vreemdelingenwet 2000 of op grond van een verdrag tussen een internationale organisatie en de Staat der Nederlanden inzake de zetel van deze organisatie in Nederland, en
- b. zij onmiddellijk voorafgaand aan de dag waarop de gemeenteraad beslist over de toelating als lid tot de gemeenteraad gedurende een onafgebroken periode van ten minste vijf jaren ingezetene van Nederland waren en beschikten over een verblijfsrecht als bedoeld onder a, dan wel rechtmatig in Nederland verbleven op grond van artikel 3 of artikel 6 van de Wet toelating en uitzetting BES.

3. Geen lid van de raad kunnen zijn zij die geen Nederlander zijn, en als door andere staten uitgezonden leden van diplomatieke of consulaire vertegenwoordigingen, in Nederland werkzaam zijn, alsmede hun niet-Nederlandse echtgenoten, geregistreerde partners of levensgezellen en kinderen, voor zover dezen met hen een gemeenschappelijke huishouding voeren.

[03-07-2013, Stb. 289, i.w.tr. 01-12-2013/kamerstukken 33268]

[Vereisten raadslidmaatschap]

1. Vereisten voor het raadslidmaatschap (lid 1). a. **Ingezetene.** Een lid van de raad moet zijn werkelijke woonplaats hebben in de gemeente waar hij raadslid is (zie het commentaar op art. 3). b. **Minimumleeftijd.** De minimumleeftijd voor een lid van de raad is achttien jaar. Deze leeftijd moet zijn bereikt voor de eerste samenkomst van de nieuw gekozen raad (art. V 4 KW). c. **Niet van kiesrecht zijn uitgesloten.** Een persoon die van het kiesrecht is uitgesloten, kan geen lid van de raad zijn. Art. B 5 lid 1 KW bepaalt dat van het kiesrecht zijn uitgesloten personen, die bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak van het kiesrecht zijn ontzet. d. **Van overeenkomstige toepassing op onderdanen van lidstaten van de Europese Unie.** Voor het raadslidmaatschap is het bezit van de Nederlandse nationaliteit niet vereist. Burgers die onderdaan zijn van een lidstaat van de Europese Unie en voldoen aan de in art. 10 lid 1 opgenomen vereisten, kunnen eveneens raadslid worden. Dit volgt uit art. 19 lid 1 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, thans art. 22 lid 1 VWEU, waarin is bepaald dat iedere burger van de Europese Unie die verblijf houdt in een lidstaat waarvan hij geen onderdaan is, het passief kiesrecht bezit bij de gemeenteraadsverkiezingen in de lidstaat waar hij verblijft, onder dezelfde voorwaarden als de onderdanen van die lidstaat (zie verder Richtlijn 94/80/EG). De vereisten, die worden gesteld aan personen die geen onderdaan zijn van een lidstaat van de Europese Unie, worden hieronder behandeld (aant. 2).

2. Vereisten voor zij die geen onderdaan zijn van een lidstaat van de Europese Unie (lid 2).

a. **Vereisten van lid 1.** Een lid van de raad dat geen onderdaan is van een lidstaat van de Europese Unie moet ook ingezetene van de gemeente zijn, de leeftijd van achttien jaar hebben en niet van het kiesrecht zijn uitgesloten. b. **Aanvullende vereisten.** Naast de eisen van lid 1 gelden voor niet-onderdanen van een lidstaat van de Europese Unie nog aanvullende eisen. **Rechtmatig verblijf in Nederland.** Niet-onderdanen van een lidstaat van de Europese Unie moeten rechtmatig in Nederland verblijven om raadslid te kunnen zijn. Daartoe dienen zij over een verblijfsvergunning regulier of asiel voor bepaalde tijd (art. 14 respectievelijk 28 VW 2000) of een verblijfsvergunning regulier of asiel voor onbepaalde tijd (art. 20 respectievelijk 33 VW 2000) te beschikken, dan wel rechtmatig verblijf te hebben op grond van de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte (MvT, *Kamerstukken II* 1999/2000, 26975, 3, p. 6) hetzij verblijfsrecht te ontfangen aan het Besluit nr. 1/80 betreffende de ontwikkeling van de Associatie. Daarnaast kunnen zij ook rechtmatig in Nederland verblijven op grond van een verdrag tussen een internationale organisatie en de Staat der Nederlanden inzake de zetel van deze organisatie in Nederland. **Vijf jaar onafgebroken rechtmatig ingezetene van Nederland.** De niet-onderdaan van een lidstaat van de Europese Unie dient verder ten minste vijf jaar onafgebroken ingezetene van Nederland te zijn en vijf jaar rechtmatig in Nederland te hebben verbleven op grond van een verblijfsrecht als bedoeld in lid 2 onderdeel a dan wel

rechtmatig in Nederland te hebben verbleven op grond van art. 3 of 6 Wet toelating en uitzetting BES. De toevoeging in de tekst van een verwijzing naar de Wet toelating en uitzetting BES brengt tot uitdrukking dat vreemdelingen de periode van vijf jaar rechtmatig verblijf zowel in het Europese deel van Nederland als in de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba kunnen opbouwen (MvT, *Kamerstukken II* 2011/12, 33268, 3, p. 59). **Peildatum.** Als peildatum waarop zij die geen onderdaan zijn van een lidstaat van de Europese Unie aan de vereisten moeten voldoen, geldt de dag voorafgaande aan de beslissing van de gemeenteraad over de toelating als lid. Zie daarover art. V 11 KW.

3. Uitzonderingen op lid 2 (lid 3). Bepaalde personen die geen Nederlander zijn en voldoen aan de vereisten van de leden 1 en 2 worden op grond van lid 3 toch worden uitgesloten van het raads-lidmaatschap. Het betreft door andere staten uitgezonden leden van diplomatieke of consulaire vertegenwoordigingen, die hier te lande werkzaam zijn. Ook hun niet-Nederlandse echtgenoten, geregistreerde partners of levensgezellen en kinderen zijn, voor zover ze een gemeenschappelijke huishouding voeren, van het raadslidmaatschap uitgesloten.

Artikel 11

Ter vervulling van een tussentijds opgevallende plaats is niet benoembaar tot lid van de raad hij die na de laatstgehouden periodieke verkiezing van de leden van de raad wegens handelen in strijd met artikel 15 van het lidmaatschap van de raad is vervallen verklaard.

[26-11-1993, Stb. 611, i.w.tr. 01-01-1994/kamerstukken 22893]

[Verbod vervullen opgevallende plaats]

Betekenis. Het artikel geeft aan dat voor een tussentijds opgevallende plaats in de raad niet benoembaar is een ex-raadslid dat na de laatst gehouden periodieke verkiezingen wegens handelen in strijd met art. 15 van het lidmaatschap van de raad vervallen is verklaard. **Ratio.** Het is onwenselijk dat een lid van de raad wiens lidmaatschap van de raad vervallen is verklaard, door middel van het vervullen van een opgevallende plaats weer deel uitmaakt van de raad. **Periode.** Het geldt alleen voor de periode die ligt tussen het vervallen verklaren van het lidmaatschap van de raad en de eerstvolgende periodieke verkiezingen. Het is niet mogelijk een in deze periode opgevallende plaats in te nemen. Bij de eerstvolgende periodieke verkiezingen kan de desbetreffende persoon weer tot raadslid worden gekozen. Het hangt dan van het oordeel van de kiezer af of deze persoon weer tot lid van de raad wordt gekozen (MvT, *Kamerstukken II* 1985/86, 19403, 3, p. 75). **Vervallenverklaring lidmaatschap.** De vervallenverklaring van het lidmaatschap van de raad is geregeld in art. X 8 KW.

Artikel 12

1. De leden van de raad maken openbaar welke andere functies dan het lidmaatschap van de raad zij vervullen.

2. De openbaarmaking vindt plaats terstond na benoeming tot raadslid of aanvaarding van een functie en geschiedt zowel op elektronische wijze als door terinzagelegging op het gemeentehuis.

[13-10-2022, Stb. 444, i.w.tr. 01-01-2023/kamerstukken 35546]

[Openbaar maken nevenfuncties]

Betekenis. Het artikel geeft aan dat raadsleden openbaar moeten maken welke andere functies ze naast het raadslidmaatschap vervullen. **Andere functies.** In verband met mogelijke tegenstrijdigheid van belangen die kan ontstaan, dienen raadsleden zowel hoofd- als nevenfuncties openbaar te maken (*Kamerstukken II* 1989/90, 19403, 20). Het gaat daarbij om alle betaalde en onbetaalde functies die naast het raadslidmaatschap worden vervuld. Voor de burgemeester is het uitvoeriger geregeld in art. 67. **Wijze van openbaarmaking.** Een opgave van de andere functies van raadsleden wordt zowel op elektronische wijze openbaar gemaakt als ter inzage gelegd op het gemeentehuis. Dit laatste betekent niet dat de stukken die ter inzage worden gelegd, ook in schriftelijke vorm aanwezig moeten zijn. De burger kan met ondersteuning via een beeldscherm op het gemeentehuis toegang verkrijgen tot gegevens die in digitale vorm ter inzage zijn gelegd (NvW, *Kamerstukken II* 2021/22, 35546, nr. 8, p. 5).

Artikel 13

1. Een lid van de raad is niet tevens:

- a. minister;
- b. staatssecretaris;
- c. lid van de Raad van State;
- d. lid van de Algemene Rekenkamer;
- e. Nationale ombudsman;
- f. substituut-ombudsman als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Wet Nationale ombudsman;
- g. commissaris van de Koning;
- h. gedeputeerde;
- i. secretaris van de provincie;
- j. griffier van de provincie;
- k. burgemeester;
- l. wethouder;
- m. lid van de rekenkamer;
- n. ombudsman of lid van de ombudscommissie als bedoeld in artikel 81p, eerste lid;
- o. ambtenaar of ambtenaar van politie, in dienst van die gemeente of uit anderen hoofde aan het gemeentebestuur ondergeschikt of werkzaam ten behoeve van die gemeente.

2. In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder l, kan een lid van de raad tevens wethouder zijn van de gemeente waar hij lid van de raad is gedurende het tijdvak dat:

- a. aanvangt op de dag van de stemming voor de verkiezing van de leden van de raad en eindigt op het tijdstip waarop de wethouders ingevolge artikel 42, eerste lid, aftreden, of
- b. aanvangt op het tijdstip van zijn benoeming tot wethouder en eindigt op het tijdstip waarop de goedkeuring van de geloofsbrief van zijn opvolger als lid van de raad onherroepelijk is geworden of waarop het centraal stembureau heeft beslist dat geen opvolger kan worden benoemd. Hij wordt geacht ontslag te nemen als lid van de raad met ingang van het tijdstip waarop hij zijn benoeming tot wethouder aanvaardt. Artikel X 6 van de Kieswet is van overeenkomstige toepassing.

3. In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder o, kan een lid van de raad tevens zijn:

- a. ambtenaar van de burgerlijke stand;
- b. vrijwilliger of ander persoon die uit hoofde van een wettelijke verplichting niet bij wijze van beroep hulpdiensten verricht.

[13-10-2022, Stb. 444, i.w.tr. 01-01-2023/kamerstukken 35546]

[Incompatibiliteiten]

1. Algemeen. Het artikel geeft aan welke functies (ambten) niet verenigbaar zijn met het raads-lidmaatschap.

2. Limitatief (lid 1). In lid 1 zijn alle functies (ambten) opgenomen die onverenigbaar zijn met het raads-lidmaatschap (NV, *Kamerstukken II* 2000/01, 27751, 6, p. 83). **Wethouder.** Een raadslid mag niet tegelijkertijd het ambt van wethouder bekleden noch in de gemeente waar hij raadslid is noch in een andere gemeente (MvT, *Kamerstukken II* 2000/01, 27751, 3, p. 88). Lid 2 maakt hierop voor bepaalde gevallen tijdelijk een uitzondering (zie aant. 3). **Lid van de rekenkamer.** Een raadslid mag geen lid zijn van de door de raad ingestelde gemeentelijke rekenkamer of van de gemeenschappelijke rekenkamer waarin de gemeente, waarvan hij raadslid is, deelneemt. Wel mag een raadslid lid zijn van een rekenkamer van een andere gemeente of een andere gemeenschappelijke rekenkamer (MvT, *Kamerstukken II* 2000/01, 27751, 3, p. 87). **Ombudsman.** Een raadslid mag niet tegelijkertijd het ambt van de door de raad benoemde gemeentelijke ombudsman vervullen of het ambt van gezamenlijke ombudsman indien de gemeente, waar hij raadslid is, gezamenlijk met andere gemeenten of decentrale overheden een ombudsman heeft. Evenmin mag hij lid zijn van een door de raad ingestelde gemeentelijke ombudscommissie of van een gemeenschappelijke ombudscommissie waarin de gemeente, waar hij raadslid is, deelneemt. **Ambtenaar.** Een raadslid mag geen ambtenaar zijn in dienst van de gemeente waarin hij raadslid is. Een raadslid mag wél ambtenaar zijn in dienst van een andere overheidswerkgever als bedoeld in art. 2 Ambtenarenwet 2017 of ambtenaar zijn van

de politie als bedoeld in art. 2 Politiewet 2012. Dat is echter anders als hij als ambtenaar die niet in dienst is van de gemeente uit anderen hoofde toch ondergeschikt is aan het gemeentebestuur. Bijvoorbeeld als het raadslid als ambtenaar in dienst is van een centrumgemeente die in het kader van een gemeenschappelijke regeling met een buurgemeente onder directe verantwoordelijkheid werkzaam zou zijn van het college van burgemeester en wethouders waar hij raadslid is (MvT, *Kamerstukken II* 2018/19, 35073, 3, p. 65). Een raadslid mag wel werkzaam zijn als ambtenaar bij een samenwerkingsverband zolang hij geen werkzaamheden verricht voor de gemeente waar hij raadslid is (MvT, *Kamerstukken II* 2019/20, 35546, nr. 3, p. 8) of werkzaamheden verricht onder de directe verantwoordelijkheid van (een lid van) het bestuur van de gemeente, waar hij raadslid is (MvT, *Kamerstukken II* 2019/20, 35546, nr. 3, p. 17). Zo kan bijvoorbeeld een raadslid van de gemeente Amsterdam wel werken voor de vervoerregio Amsterdam, zolang hij als ambtenaar maar niet in een verantwoordingsrelatie staat ten opzichte van het gemeentebestuur van Amsterdam (NV, *Kamerstukken II* 2020/21, 35546, nr. 6, p. 13). Hij moet dat werk onafhankelijk kunnen doen van het gemeentebestuur van de gemeente, waar hij raadslid is (NV, *Kamerstukken II* 2020/21, 35546, nr. 6, p. 14). **Ambtenaar van politie.** Ambtenaren van de politie kunnen rechtstreeks onder het gezag van de burgemeester vallen in het kader van diens openbare-ordebevoegdheden (MvT, *Kamerstukken II* 2018/19, 35073, 3, p. 33).

3. Uitzondering op de onverenigbaarheid van het wethouderschap met het raadslidmaatschap (lid 2). Lid 2 maakt het mogelijk dat een raadslid tegelijkertijd het ambt van wethouder bekleedt. Dit kan slechts indien het raadslidmaatschap en het wethouderschap in dezelfde gemeente worden vervuld en dan nog slechts gedurende een bepaalde periode. Daarbij zijn twee situaties te onderscheiden. **a. Demissionaire wethouder.** Een wethouder die bij de gemeenteraadsverkiezingen tot raadslid is gekozen kan gedurende de periode die begint op de dag van de stemming voor de gemeenteraadsverkiezingen tot het tijdstip waarop de wethouders aftreden beide functies tegelijkertijd vervullen. Op grond van art. 42 treden de wethouders af op het moment dat de raad in nieuwe samenstelling de helft van het aantal wethouders heeft benoemd en deze benoemingen zijn aangenomen. Deze uitzondering geldt niet voor wethouders die in een andere gemeente, dan waarin zij wethouder zijn, tot raadslid zijn gekozen (MvT, *Kamerstukken II* 2000/01, 27751, 3, p. 88). **b. Raadslid dat tot wethouder is benoemd.** Een raadslid dat tot wethouder is benoemd kan gedurende de periode die begint op het tijdstip van zijn benoeming en loopt tot het tijdstip waarop de goedkeuring van de geloofsbrief van zijn opvolger in de raad onherroepelijk is geworden of waarop het centraal stembureau heeft beslist dat geen opvolger kan worden benoemd de beide functies tegelijkertijd vervullen. **Achtergrond.** Indien een raadslid dat tot wethouder is benoemd zijn raadslidmaatschap zou opgeven voordat een opvolger is benoemd, zouden de verhoudingen in de raad kunnen veranderen. De collegepartijen zouden de meerderheid kunnen verliezen. Derhalve is het raadslidmaatschap en het wethouderschap met elkaar verenigbaar tot het moment dat een opvolger is benoemd van het raadslid dat wethouder is geworden (MvT, *Kamerstukken II* 2001/02, 28243, 3, p. 3). **Wordt geacht ontslag te nemen.** Als het tot wethouder benoemde raadslid geen ontslag als raadslid zou nemen, zou het gelijktijdig vervullen van beide functies onbeperkt mogelijk zijn omdat pas een opvolger in de raad kan worden benoemd, nadat het raadslid ontslag heeft genomen. Derhalve is de zinsnede opgenomen dat de wethouder wordt geacht ontslag te nemen als lid van de raad indien hij zijn benoeming tot wethouder heeft aanvaard. Door de van overeenkomstige toepassing verklaring van art. X 6 KW blijft het raadslid dat geacht moet worden ontslag te hebben genomen lid van de raad totdat de goedkeuring van de geloofsbriefen van zijn opvolger onherroepelijk is geworden of totdat het centraal stembureau heeft beslist dat geen opvolger kan worden benoemd.

4. Uitzondering op ambtenaar in dienst van de gemeente of ondergeschikt aan het gemeentebestuur (lid 3). Lid 1 aanhef en onderdeel o bepaalt dat een lid van de raad niet tevens ambtenaar mag zijn in dienst van de gemeente of uit anderen hoofde ondergeschikt mag zijn aan het gemeentebestuur. Lid 3 maakt hierop een tweetal uitzonderingen. In deze gevallen is er wel sprake van ondergeschiktheid aan het gemeentebestuur, maar is dat wel met het raadslidmaatschap verenigbaar. **a. Ambtenaar van de burgerlijke stand.** Wel verenigbaar met het lidmaatschap van de raad is de functie van ambtenaar van de burgerlijke stand. **b. Vrijwilliger die hulpdiensten verricht.** Het verrichten van hulpdiensten als vrijwilliger dan wel een ander persoon uit hoofde van een wettelijke

verplichting is wel verenigbaar met het raadslidmaatschap, voor zover deze diensten niet worden verricht bij wijze van beroep. Dat betekent bijvoorbeeld dat een lid van de raad wel lid van de vrijwillige brandweer mag zijn, maar geen lid van de professionele brandweer. Ook mag een lid van de raad vrijwillige ambtenaar van de politie zijn (MvT, *Kamerstukken II* 2018/19, 35073, 3, p. 33).

5. Sanctie. Indien een raadslid een met het raadslidmaatschap onverenigbare functie vervult, houdt hij op grond van art. X 1 KW op lid van de raad te zijn.

Artikel 14

1. Alvorens hun functie te kunnen uitoefenen, leggen de leden van de raad in de vergadering, in handen van de voorzitter, de volgende eed (verklaring en belofte) af:

'Ik zweer (verklaar) dat ik, om tot lid van de raad benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer (verklaar en beloof) dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen.

Ik zweer (beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van de raad naar eer en geweten zal vervullen.

Zo waarlijk helpe mij God Almachtig!

(Dat verklaar en beloof ik!)

2. Wanneer de eed (verklaring en belofte), bedoeld in het eerste lid, in de Friese taal wordt afgelegd, luidt de tekst van de eed (verklaring en belofte) als volgt:

'Ik swar (ferklearje) dat ik, om ta lid fan 'e rie beneamd te wurden, streekrocht noch midlik, ûnder namme of watferlechje ek, hokker jefte of geunst dan ek jûn of ûnthjitten haw.

Ik swar (ferklearje en ûnthjit) dat ik, om eat yn dit amt te dwaan of te litten, streekrocht noch midlik hokker geskink of hokker ûnthjit dan ek oannommen haw of oannimme sil.

Ik swar (ûnthjit) dat ik trou wêze sil oan 'e Grûnwet, dat ik de wetten neikomme sil en dat ik myn plichten as lid fan 'e rie yn alle oprjochtsens ferfolje sil.

Sa wier helpe my God Almachtich!

('Dat ferklearje en ûnthjit ik!').

[15-03-2007, Stb. 124, i.w.tr. 06-04-2007/kamerstukken 30480]

[Eed voor ambtsaanvaarding raadslidmaatschap]

1. Algemeen. Het artikel geeft aan dat een raadslid voordat hij zijn functie kan uitoefenen, eerst de eed (verklaring en belofte) moet afleggen. **Noodzakelijke voorwaarde.** Het afleggen van de eed is ook voorwaarde voor de aanvang van de vergoeding voor het raadslidmaatschap (MvA, *Kamerstukken II* 1988/89, 19403, 10, p. 136). **Afleggen eed.** De eed wordt afgelegd in de handen van de voorzitter in de vergadering van de raad.

2. Inhoud eed. In het artikel zijn de zuiveringseed en de ambtseed samengevoegd. **a. Zuivering.** Het lid zweert (verklaart) dat hij rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heeft gegeven of beloofd en dat hij om iets te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heeft aangenomen of zal aannemen. **b. Ambtseed.** Het raadslid zweert (belooft) trouw aan de Grondwet, dat hij de wetten zal nakomen en zijn plichten als lid van de raad naar eer en geweten zal vervullen. **c. Jurisprudentie.** Het artikel kent een keuzevrijheid tussen enerzijds de eed, met een bevestiging van religieuze inhoud, en anderzijds de verklaring en belofte. De rechtsgevolgen van het afleggen van de eed dan wel de verklaring en belofte zijn identiek. Gelet hierop legt art. 14 geen met art. 9 EVRM strijdige verplichting op aan degene die bezwaar heeft tegen de religieuze bevestiging van de eed of de wettelijke formulering daarvan (ABRvS 16 januari 2002, LJN AL2379, AB 2002/77).

3. Wetten. Het raadslid zweert of belooft dat hij de wetten zal nakomen. Het begrip wetten moet ruim worden opgevat. Het omvat ook het Statuut en internationale overeenkomsten (MvT, *Kamerstukken II* 1985/86, 19403, 3, p. 76). Het is de bedoeling dat de raadsleden zich houden aan de gehele wetgeving (MvA, *Kamerstukken II* 1988/89, 19403, 10, p. 135).